

Gezonde uiers en spenen zijn van groot belang voor een goede biest- en melkgift van zeugen, en daarom van belang voor de diergezondheid.

DE VERMEERDERAAR SCHENKT VAAK ONVOLDOENDE AANDACHT AAN DE UIERGEZONDHEID VAN ZEUGEN. PRAKTIJKNETWERK 'VITAAL UIER' ONTWIKKELDE DAAROM EEN **ZEUGENUIERCHECK**.

UIER VERDIENT ALLE AANDACHT

Gezonde uier legt basis voor vitale biggen

HET praktijknetwerk 'Vitaal uier' ontwikkelde een scorekaart om zicht te krijgen op de uier- en speengezondheid van zeugen. Volgens het netwerk hebben veel bedrijven behoefte aan zo'n kaart, want het ontbreekt vermeerderaars aan een hulpmiddel om de uiergezondheid te bepalen en de scores op hun bedrijf te vergelijken met de situatie bij collega's.

Varkensdierenarts Chris Schouten van DAC Aadal in Heeswijk-Dinther (N.-Br.) juicht de komst van de scorekaart toe. Hij is blij dat uiergezondheid meer aandacht krijgt. „Dat is heel belangrijk.” Schouten legt uit dat 'iedereen 13 biggen wil spenen die ook op latere leeftijd immuniteit met zich meedragen tegen allerlei infecties'. Dat kan alleen als uier en spenen gezond zijn, zodat alle biggen voldoende

Behalve scorekaart ook jodiumdip

Het praktijknetwerk 'Vitaal Uier' verenigt drie vermeerderaars met deskundigen van Varkens Innovatie Centrum Sterksel, Veterinair Centrum Someren en (veterinair) adviesbedrijf PorQ. DLV intensief advies begeleidde de studieclub.

Acute speenproblemen bij zeugen na bedrijfsuitbreiding waren de aanleiding om het netwerk te starten. Het netwerk 'Vitaal uier' is na twee jaar klaar. De samenwerking resulteerde in een scorekaart waar iedere vermeerderaar de gezondheid van de uiers op zijn bedrijf mee kan bepalen. Surf naar verantwoordeveehouderij.nl, ga naar netwerken, praktijknetw 2010, kies netwerk 6 Vitaal uier, en dan producten.

Daarnaast onderzocht het netwerk het effect van het ontsmetten van de zeugenuier met jodium vóór het werpen, om beschadiging tijdens de lactatie te beperken. Jodium blijkt inderdaad heilzaam voor de uier door potentieel aanwezige ontstekingen te smoren.

55

biest krijgen. Dus begint varkensgezondheid volgens hem met vitale uiers, en vooral: goede spenen.

Volgens Marco Hol, adviseur bij DLV en begeleider van het netwerk, hebben vermeerderaars dikwijls onvoldoende oog voor de zeugenuier. Afwijkingen door beschadigingen ontgaan hen, en men ziet het na verloop van tijd als normaal. De aanpak van problemen door beschadigingen is vaak niet kordaat, aldus Hol. Een voorbeeld: als de groei van zogende biggen tegenvalt, gaat de voergift van de zeug omhoog; voor de vitaliteit van de uier is geen aandacht.

Meerdere oorzaken

Het netwerk zag ervan af om te berekenen welk financieel voordeel een gezonde uier oplevert. Dat lukt alleen met heel

veel aannames over extra groei, minder uitval, lager medicijngebruik, enzovoorts. De betrouwbaarheid van zo'n getal zou minimaal zijn. Uier- en speenproblemen zijn dikwijls *multifactorieel*. Dat maakt de

aanpak lastig. De oorzaak kan liggen in de voeding, de roosteruitvoering, de kraambox, of bij de biggen.

Je kunt vijf hoofdproblemen onderscheiden bij zeugenuiers en spenen: ➔

UIERBESCHADIGING

De melkklierpakketten zijn aangedaan en de huid is beschadigd.

SPEENBESCHADIGING

Aangetaste spenen, waarbij in ernstige gevallen het melkkanaal is beschadigd.

FOTO'S: NETWERK VITAAL UIER

1. UIERBESCHADIGING

Schade aan de uier heeft vaak een mechanische oorzaak. Vermoedelijk gaat het mis door lange of scherpe zeugenklauwen, eventueel in combinatie met een te smal afgestelde box (zodat de zeug niet makkelijk kan opstaan en met de poten gaat slaan). Oude zeugen met een grotere uier lopen meer risico. Het herstellend vermogen van de uier is wel groot.

2. SPEENBESCHADIGING

Het netwerk gaat ervan uit dat bekneling vaak de oorzaak is van zware schade aan spenen. Een speen komt tussen de roosters, onder een poot, of raakt anderszins bekneld. Voeding en gedrag zijn mogelijk van invloed op de mate waarin speenproblemen zich voordoen. Het probleem is daarom multifactorieel.

3. UIER- ÉN SPEENBESCHADIGING

Pukkels (en soms kratervormige ronde wonden) kenmerken de combinatie van uier- en speenbeschadigingen. De oorzaken zijn dezelfde als onder 1 of 2. Ook kan het liggen aan ontstekingen aan de haarzakjes van haren op de uiers.

4. ZUCHT

Zucht is een verharding van uierweefsel en -huid door vocht. Het doet zich vooral voor bij de achterste uierpakketten. Bij zucht voelt de uierhuid dik en stug aan, en hij glanst soms door spanning op de uier. Druk je met een vinger op de uier, dan blijft de afdruk nog lange tijd zichtbaar. Zucht ontstaat door een verkeerde voeding tijdens de dracht.

5. HARDE UIER

Bij een harde uier voelen het weefsel en de klierpakketten stug aan, en de huid zit strak rond de uier. De huid is niet verdikt, zoals bij zucht het geval is. Met name in de achterste uierpakketten zitten verhardingen in de vorm van schijven. De kleur en de temperatuur van de uier wijken niet af.

Monitoren uiergezondheid

De scorekaart van het netwerk verdeelt

SCHADE AAN UIER ÉN SPEEN

Pukkels en ronde wonden in combinatie met beschadigde spenen.

NA NIEUWBOUW HAD VAN DE NIEUWENHOF VEEL ZEUGEN MET ERNSTIGE SPEENPROBLEMEN. **KLIMAAT EN ROOSTERS ZIJN VERDACHT.**

Veel speenproblemen na nieuwbouw

Zeughouder Friedus van de Nieuwenhof kwam bij netwerk 'Vitaal uier' terecht nadat zo'n 20 procent van de zeugen plotseling speenproblemen kreeg in het kraamhok op zijn nieuwe bedrijf. De problemen deden zich bedrijfsbreed voor: bij jonge én oude zeugen, en in alle kraamafdelingen.

Van de Nieuwenhof en zijn adviseurs kregen de vinger niet achter het probleem. Overall keken ze naar. Het meest verdacht was het stal-klimaat, in combinatie met een scherpe rand in de spleet van de gietijzeren roosters (ontstaan tijdens het productieproces).

De speenproblemen waren een nachtmerrie voor de zeughouder. Ze leidden tot veel behandelingen van zeugen, een lagere melkgift, en zelfs gedwongen afvoer van dieren omdat spenen onherstelbaar beschadigd raakten. Van de Nieuwenhof: „'s Morgens was er niks aan de hand, bij de volgende controleronde was het helemaal mis met een zeug.”

FOTO: FOTOPERSBURO BERT JANSEN

PROFIEL

Naam: Friedus van de Nieuwenhof (42). **Woonplaats:** Someren-Eind (N.-Br.). **Bedrijf:** vermeerderingsbedrijf met 400 Topigs 20-zeugen × PIC 408 Piétrain-eindbeer.

Langzaam beter

De zeugen op het bedrijf krijgen nu meer frisse lucht, direct bij hun neus. Ze zijn sinds die aanpassing rustiger en staan kalmer op. Dit voorkomt dat spenen beschadigd raken die bij het opstaan bekneld zitten tussen de klauwen en de vloer, de gietijzeren roosters of anderszins.

Van de Nieuwenhof volgt het verloop van de uiergezondheid op zijn bedrijf met

de scorekaart die het netwerk ontwikkelde. Het gaat inmiddels de goede kant op met gezondheid van de zeugenspenen. De problemen nemen af.

Desondanks blijft Van de Nieuwenhof de uiergezondheid van zijn zeugen monitoren met de scorekaart. Het omgaan met de kaart en de interpretatie van de observaties aan de uiers vindt hij niet moeilijk.

de uier- en speenproblemen over drie categorieën; van lichte schade tot ernstige, onherstelbare schade. Staat voeding of klimaat aan de basis van de problemen, dan is het mogelijk op korte termijn verbetering te bewerkstelligen. Ligt de oorzaak echter in de genetica of veroorzaakt de hokinrichting veel problemen met uiers en spenen, dan wordt werken aan verbetering een ingrijpende klus.

Met de scorekaart van het netwerk kan elke zeughouder het effect van genomen maatregelen volgen. Zodra meer gegevens beschikbaar komen van bedrijven die de vitaliteit van de uiers beoordelen, wordt het ook mogelijk de eigen bedrijfsvoering (digitaal en anoniem) met andere bedrijven te vergelijken.

Kees van Dooren

ZUCHT

Verharding van uierweefsel en -huid door vocht. De huid voelt dik en stug aan.

HARDE UIER

In de achterste uierpakketten zijn schijfvormige verhardingen voelbaar.